

УДК 657.1:004

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.13.24>**Гауриленко Н.В.**

кандидат економічних наук, доцент,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2043-391>**Грищенко О.В.**

кандидат економічних наук, доцент,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9315-5030>**Козицька Н.О.**

кандидат економічних наук, доцент,

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7928-0268>**Havrilenko Nataliia, Hryshchenko Olena, Kozitska Natalia**
Admiral Makarov National University of Shipbuilding

МОДЕРНІЗАЦІЯ ФІСКАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

MODERNIZATION OF FISCAL MANAGEMENT IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION

В статті зазначено, що цифрове фіскальне середовище для платника податків – фізичної особи – це, насамперед, його особистий кабінет, а доступ до нього можливий як в межах офіційного сайту фіскальних органів, так і з мобільного додатку. Доведено, що результати ухвалених фіскальними органами заходів щодо розширення цифрового середовища та підвищення ефективності податкового контролю, в кінцевому підсумку проявляються в зростанні податкових надходжень в бюджетну систему України. Запропонована модель, в основі якої покладено цифрову платформу, відображає всі ті основні елементи, які сприятимуть пом'якшенню наявних і можливих перешкод у взаємодії фіскальних органів і платників податків. Перший найважливіший момент полягає в тому, що при вирішенні такої задачі, як розшифрування цифрового фіскального середовища у фіскальних органів повинні залишатися і традиційні канали взаємодії з платниками податків.

Ключові слова: податки, цифровізація, інформація, цифрова платформа, діджиталізація.

The article states that the digital fiscal environment for a taxpayer – an individual – is, first of all, his personal account, and access to it is possible both within the official website of the fiscal authorities and from the mobile application. It has been proven that the results of the measures adopted by the fiscal authorities to expand the digital environment and increase the efficiency of tax control are ultimately manifested in the growth of tax revenues in the budget system of Ukraine. In addition to the presented possibility of submitting tax reports through the website of the DPS of Ukraine and carrying out economic activities within the framework of the "Single Tax" regime, fiscal authorities provide many other digital services that can be voluntarily used by taxpayers for the purpose of interaction in the digital environment as directly within the official portal, as well as through mobile applications of fiscal authorities. Various examples acquired from world experience can be useful for Ukraine as well. This applies both to the development and introduction of new digital technologies, and to the improvement of already existing services in order to improve the quality of their work. The proposed model, which is based on a digital platform, reflects all the main elements that will contribute to mitigating existing and possible obstacles in the interaction of fiscal authorities and taxpayers. The first most important point is that when solving such a task as deciphering the digital fiscal environment, the fiscal authorities must remain traditional channels of interaction with taxpayers. It can be concluded that the implementation and development of digitalization in the field of fiscal management will have a rather positive effect on its effectiveness as a whole and will allow to gradually abandon the conduct

of direct tax audits at the enterprise. At the same time, this will lead to the creation of incentives for taxpayers to voluntarily pay all their tax obligations due. In addition, digitalization does not impose a tax component as a competitive advantage on the market, which leads to more favorable conditions for the development and implementation of entrepreneurial activities.

Key words: taxes, digitalization, information, digital platform, digitalization.

Постановка проблеми. Серед основних функцій держави, та створених нею різноманітних інституціональних структур безумовно відноситься контроль який включає в себе і фіскальний контроль, що є головним податковим і регулюючим інструментом вітчизняної економіки в умовах сьогодення. Економіка сучасного світу характеризується всебічним і повсюдним впровадженням майже всіма країнами новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, які спричиняють трансформаційні процеси багатьох аспектів суспільного життя. Наслідком розвитку ІТ, зростання електронного підприємництва, збільшення швидкості та обсягів передачі інформації є поява принципово нових бізнес-моделей і видів підприємницької діяльності, що впливають не лише на зростання економіки, але й на зміну підходів в організації фіскального адміністрування.

В цьому еволюційному процесі важливим елементом, який є фундаментом цифрової революції, безумовно є інформація. Новітні способи роботи з інформацією знаходять і відкривають нові горизонти з вдосконалення бізнес-процесів, а це тягне за собою суттєві зміни майже в усіх сферах економічної діяльності. В зв'язку з цим, головним завданням для державних органів в сучасному високотехнологічному світі є відповідь на виклик цифрової трансформації шляхом розробки та створення своїх власних цифрових сервісів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія податків та податкового менеджменту досліджувалася упродовж багатьох років українськими вченими: Ю.Б. Івановим [1], В.Л. Андрущенко і В.М. Мельник [2], Н.В. Гавриленко [3–5], Л. Гришиної [11–12], Дубовик [6] та інших науковців. Проблеми податкового адміністрування знайшли відображення в працях вітчизняних вчених. Р. Енса [7]. Цифровізація в різних сферах життєдіяльності розглянута в працях науковців: Т. Несторенко [8; 10], А. Остенди [9], Н. Гавриленко, О. Грищенко, Н. Козицької [13–17] та інших.

Проте, незважаючи на доволі широке освітлення проблемних питань цифровізації, в працях вищеперахованих авторів основні її аспекти розглядаються лише по відношенню до оподаткування, однак не фіскального менеджменту, якому не в повній мірі акцентовано увагу.

Формулювання цілей статті полягає в дослідженні впливу світових трансформаційних тенденцій цифровізації на фіскальний контроль в Україні.

Виклад основного матеріалу. Фіскальні органи поєднують електронний документообіг суб'єктів господарювання один з одним і суб'єктів господарювання з фіскальними органами, вважаючи при цьому, що такий розвиток в сфері документообігу сприяє в цілому загальному підвищенню рівня прозорості економіки, а також створює конкуренцію серед операторів за клієнтів-платників податків, а це в загальному підсумку сприятливо впливає на співвідношення ціни і якості послуг, що надаються на даному ринку. В зв'язку з цим ДПС України здійснює інформування платників податків з метою стимулювання такого позитивного впливу. Так, наприклад, на офіційному веб-сайті ДПС України і регіональних ДПС представлені переваги, що отримали платники податків, які перейшли на електронний документообіг у вигляді зниження затрат часу при здійсненні роботи з документами, зменшення кількості помилок, підвищення загальної ефективності господарської діяльності за рахунок застосування автоматизації, скорочення витрат часу на отримання інформації і її обробку при прийнятті рішень, підвищення рівня безпеки за рахунок використання спеціальних технологій із кодування інформації, покращення навичок роботи в цифровому середовищі.

Окрім представленої можливості подання податкової звітності через веб-сайт ДПС України та здійснення господарської діяльності в межах режиму «Єдиний податок», фіскальні органи надають багато інших цифрових сервісів, які можуть бути добровільно використані платниками податків з метою взаємодії в цифровому середовищі як безпосередньо в межах офіційного порталу, так і через мобільні додатки фіскальних органів.

Характерним для основної цільової аудиторії офіційного веб-сайту фіскальних органів є те, що це переважно малий і мікробізнес, до яких відносяться юридичні та самозайняті особи, індивідуальні підприємці, платники єдиного податку та фізичні особи – платники подоходного податку (ПДФО). Ймовірно, що великі платники податків взаємодіють з податковою службою інакшим чином, аніж через веб-сайт ДПС і отримують необхідну інформацію з інших джерел [5]. Звісно, що у великих платників податків існує значно більше можливостей для того, щоб скористатися професійними знаннями експертів для вирішення поставлених задач як у фіскальній сфері, так і в сфері впровадження цифрових технологій у бізнес-процеси. Окрім цього, для великого бізнесу в разі, якщо обсяг його доходу від усіх видів діяльності за останні чотири послідовних квартали перевищує 500 млн грн, або загальна сума сплачених до Державного бюджету України податків та податкових платежів, контроль за справами яких покладено на контролюючі органи за такий самий період перевищує 12 млн грн., є можливість брати участь в моніторингу податкових ризиків. Разом з тим, доволі великою є чисельність суб'єктів малого і мікро-бізнесу (рис. 1) і податковими органами прикладається чимало зусиль для залучення їх в цифрове середовище, що є дуже важливим для вдосконалення податкового контролю та підвищення рівня прозорості економіки взагалі.

Окрім взаємодії з платниками податків через застосування електронного документообігу, в тому числі в межах фіскальних сервісів цифрового середовища, розташованих на офіційному веб-сайті та мобільних додатках, фіскальні органи впроваджують і інші цифрові технології з метою розширення цифрового середовища, серед яких слід виділити програмні онлайн-РРО. Впровадження онлайн-кас було здійснено в декілька етапів для добровільного і обов'язкового використання різними групами платників податків упродовж періоду, який розпочався з 1 лютого 2017 року і триває досі.

Торговельні підприємства, які не використовували працю найманих працівників, стали користуватися онлайн-касою ще з середини 2019 року. Саме в цьому році почали використовувати ККТ і підприємці сфери послуг. Цей період характерний набиранням обертів маркування товарів, яке є обов'язковим.

Інформаційну систему доводиться застосовувати магазинам, які торгують тютюновими виробами, одягом, взуттям та таким подібним. Незабаром стався масовий перехід галузей виробництва на обов'язкове маркування і нововведення торкнулися й роздрібних торгових точок. Так, магазини в асортименті яких є сигарети, за допомогою онлайн-каси повинні маркувати свої товари. Прилад, оснащений програмним забезпеченням, пов'язаним з ОФД, і передає коди маркування. Історію впровадження онлайн-каси для підприємців в Україні можна охарактеризувати і основні ключові її моменти наведено в таблиці 1.

Нині онлайн-каси застосовуються в обов'язковому порядку для дуже широкого кола платників податків, що регулюється Законом України «Про застосування РРО у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» [22].

Для повноти аналізу застосування методів фіскальними органами щодо розширення цифрового середовища, залишилася ще одна категорія платників податків і це – фізичні особи. Наразі виходячи з тієї інформації, яка наявна в офіційних документах, нормативно-правових актах, засобах масової інформації, а також на офіційних сайтах фіскальних та інших органів державної влади, залучення платників податків-фізичних

осіб у цифрове середовище відбувається виключно на добровільних засадах шляхом їх інформування щодо нових можливостей цифрової взаємодії і клієнтоорієнтованого підходу, що полягає в створенні зручних для використання цифрових сервісів. Отже, цифрове фіскальне середовище для платника податків – фізичної особи – це, насамперед, його особистий кабінет, а доступ до нього можливий як в межах офіційного сайту фіскальних органів, так і з мобільного додатку.

Рис. 1. Кількість господарюючих суб'єктів в Україні з розподілом за розмірами
Джерело: складено авторами на підставі [20]

Таблиця 1

Історія впровадження онлайн-кас

Період	Суть етапу
1 лютого 2017 р.	Старі каси з ЕКЛЗ не реєструються
До 31 березня 2017 р.	Перехід всіх торговельних точок з продажу алкоголю
1 липня 2017 р.	Для ККТ встановлено новий порядок роботи
Липень, 2018 р.	ПП, суб'єкти, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, організації з найманими працівниками
З 1 липня 2019 р.	Всі інші компанії, окрім самозайнятих осіб

Джерело: складено авторами за [21]

З метою достовірного інформування своєї цільової аудиторії про використання цифрових сервісів в межах офіційного сайту, фіскальні органи розробляють різноманітні інструктивні та методичні матеріали у вигляді звичайних статей, або ж невеликих відео тривалістю декілька хвилин.

Для зручності використання відеоматеріалів на веб-сайті була створена категорія «допомога платнику», обравши яку платник отримує перелік відеоматеріалів, які допомагають розібратися в найбільш актуальних питаннях різних категорій платників податків [23].

В таблиці 2 наведено приклади деяких інформаційних відеоматеріалів, призначених для різних категорій платників податків.

Інформаційні матеріали на сайті ДПС України розміщені в п'яти самостійних розділах: «Одноразове добровільне декларування; «Фізичним особам», «Юридич-

ним особам», «Самозайнятим особам», «Великим платникам». В розділі «Одноразове добровільне декларування» розкривається три теми: нормативно-правові акти, повідомлення і роз'яснення для платників. В розділі «Фізичним особам» охоплюється 14 тем: загальна інформація; законодавство, податки, збори, платежі; реєстрація та облік фізичних осіб-платників податків; внесення змін до державного реєстру фізичних осіб – платників податків; подання декларації про майновий стан і доходи фізичних осіб; подання декларації на отримання податкової знижки; отримання реєстраційного номеру облікової картки платника податків, податковий аудит, отримання відомостей з Державного реєстру фізичних осіб-платників податків про суми виплачених доходів та утриманих податків у електронному вигляді; подання відомостей для реєстрації фізичної особи / внесення змін до Державного реєстру фізичних осіб – платників податків засобами ІТС «Електронний кабінет», внесення до паспорта громадянина України відмітки про право здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта, отримання інформації про результати обробки файлів-запитів щодо доходів фізичних осіб, які звернулись за призначенням житлових субсидій, що надходять від підрозділів соціального захисту населення, загальнодоступний інформаційно-довідковий ресурс та т.п. [24].

Таблиця 2

**Приклади інформаційних відеоматеріалів,
призначених для різних категорій платників податків**

Категорія платників податків	Відеоматеріали (вебінари, презентації, відеоуроки)
Фізичні особи – платники єдиного податку	«2% – єдиний податок: чи справді все так просто», «Як податківці звіряють декларацію єдиноподатка», «Відеоінструкція від ДПС щодо подання декларації за 2021 рік ФОП 1–2 групи»; «ФОП на загальній системі оподаткування – річна звітність за 2021 рік»; «Як ФО-П 3 групи надати звіт по єдиному податку за 2 квартал 2022 року»; «Де ФОПу взяти реквізити по податках і як сплатити?»;
Юридичні особи	«ПДВ і війна», «Релоксація бізнесу», «Контроль за міжнародним оподаткуванням», «Податки на війні», «Податок на прибуток: поради для річної декларації», «Відеоінструкція від ДПС щодо подання декларації»
Фізичні особи	«Нульова декларація про майновий стан за 2021 рік. Як подавати через електронний кабінет?» «Відеоурок № 7. Як сформувати сертифікат електронної печатки для РРО фізичною особою-підприємцем», «Інструкція з підключення до чат-боту Info Taxbox», «Як отримати відомості з ДРФО про виплачені доходи та утримані податки. Відеоурок № 3».

Джерело: розроблено авторами

Результати ухвалених фіскальними органами заходів щодо розширення цифрового середовища та підвищення ефективності податкового контролю, в кінцевому підсумку проявляються в зростанні податкових надходжень в бюджетну систему України, що візуально можна спостерігати в період з 2017 по 2021 роки на рисунку 2. Доходи до зведеного бюджету зростали, незважаючи на гальмування в розвитку економіки, що свідчить про загальний позитивний ефект, зумовлений впровадженням цифрових трансформацій в фіскальне адміністрування.

Можливо, що на зростання показника збирання податків окрім впровадження цифрових технологій вплинули й інші фактори, проте, навіть якщо це й так, то на даний момент жодної інформації про них невідомо. Тому вважатимемо, що найбільш відо-

ним і важливим за значущістю фактором в даному випадку є цифрові трансформації, про що додатково свідчать повідомлення від представників фіскальних органів, розміщені на офіційному веб-порталі ДПС України. На загальному фоні зростання податкових надходжень до Зведеного бюджету України можна очікувати значне зниження кількості виїзних податкових перевірок взагалі по країні.

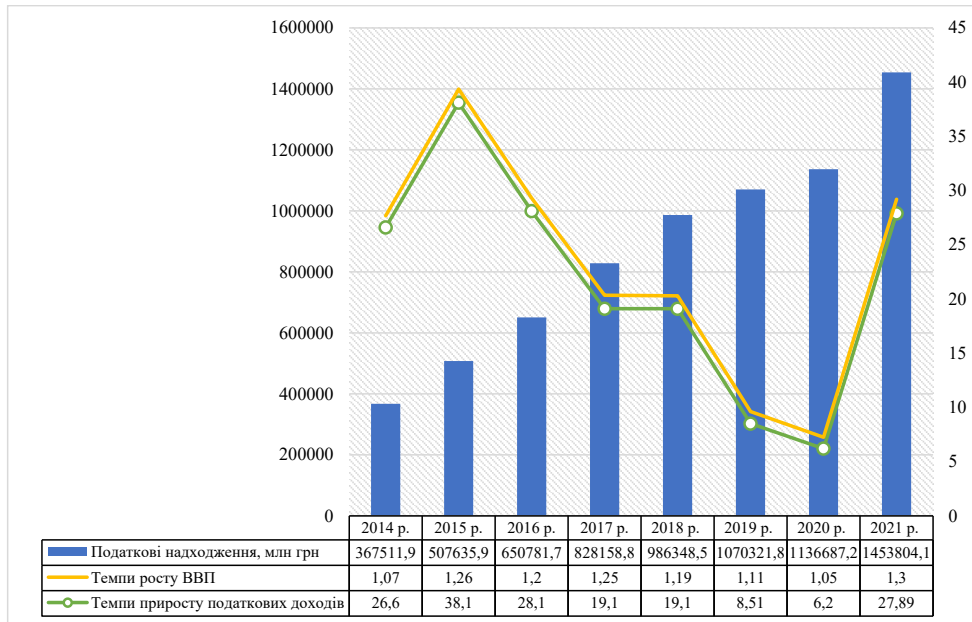

Рис. 2. Податкові надходження до Зведеного бюджету України за 2014–2021 рр.
Джерело: розроблено авторами

Різноманітні приклади, набуті із світового досвіду можуть стати корисними і для України. Це стосується як у відношенні розробки і запровадження нових цифрових технологій, так і вдосконалення вже існуючих сервісів з метою підвищення якості їх роботи. Зацікавлення проявляє приклад із Нідерландів, який розповідає про те, що податкові органи самі збирають інформацію шляхом використання спеціальних інструментів, таких як: Hootsuite, TweetDeck і Sprout Social щодо проблем платників податків з різноманітних інформаційних ресурсів в просторах інтернету, які прямо не мають відношення до їх цифрового середовища. До таких ресурсів можуть відноситися різні спеціалізовані сайти, на яких розглядаються фіскальні питання, форуми, соціальні мережі.

Насправді, у всіх вищезазначених способів притягнення платників до розробки сервісів є свої плюси та мінуси. Те, що пропозиції від платників податків фіскальні органи отримують регулярно через один єдиний постійно працюючий ресурс, можна назвати позитивним моментом досвіду Австрії. Проте, ця практика має і мінус, який проявляється в слабкості пропозицій з точки зору їх реалізації, оскільки більшість платників податків, які є учасниками платформи, зовсім не мають спеціальних знань, які б могли їм дозволити професійно сформулювати свої ідеї, включаючи механізм їх впровадження. Позитивним моментом в обговореннях, зустрічах і форумах є те, що свою думку про роботу сервісів озвучує експертне співтовариство із зацікавле-

них сторін. Слід наголосити на тому, що підготовлені пропозиції експертів можуть бути значно більш ефективними, аніж отримувані від широкого кола осіб-платників податків ідеї, які пропонують свої ідеї в межах платформи, однак основний їх недолік полягає в тому, що експерти не можуть врахувати абсолютно всі проблеми, пов'язані з роботою цифрових фіскальних сервісів. Тому для досягнення найбільшого результату, в українській практиці слід використовувати всі вищеперераховані способи.

Якщо на меті постає мотивація платників податків до участі во взаємодії з податковими органами в межах цифрового середовища в Україні, то доцільним буде використання досвіду Австрії, саме: нагадування про податковий платіж або заборгованість з можливістю використання при цьому цифрових сервісів і посиланням на інструкцію в формі смс-повідомлення або інших видів сповіщень, наприклад: push-сповіщень, паперових листів, та інших. Фіскальні органи поділяють застосування електронного документообороту суб'єктів господарювання один з одним та з фіскальними органами, вважаючи, що розвиток першого документообороту сприяє взагалі підвищенню рівня прозорості економіки, а також створює конкуренцію серед операторів за клієнтів-платників податків, а це в кінцевому підсумку сприятливо впливає на співвідношення ціни і якості послуг, які надаються на даному ринку. В зв'язку з цим ДПС України здійснює постійне інформування платників податків з метою стимулювання такого впливу.

Таким чином, на підставі вже розроблених та існуючих теоретичних доробок, а також позитивного практичного досвіду зарубіжних країн, ми можемо констатувати наступне: при формуванні податкової політики в сфері цифровізації фіскальних технологій для їх застосування в фіскальному середовищі необхідно звернути пильну увагу на такі наступні три елементи:

- 1) моніторинг функціонування цифрового середовища;
- 2) покращення дизайну сервісів;
- 3) управління каналами взаємодії.

Важливим є те, щоб робота з вищенаведеними елементами при розробці цифрових технологій здійснювалася не відособлено, а з врахуванням взаємозв'язків між ними. Тобто представлені елементи повинні бути вбудовані в теоретичну модель з врахуванням усіх логічних зв'язків між ними так, як представлено на рисунку 3. Запропонована модель відображає всі ті основні елементи, які сприятимуть пом'якшенню наявних і можливих перешкод у взаємодії фіскальних органів і платників податків. Перший найважливіший момент полягає в тому, що при вирішенні такої задачі, як розшифрування цифрового фіскального середовища у фіскальних органів повинні залишатися і традиційні канали взаємодії з платниками податків. Мова йде про всі категорії платників податків – фізичних і юридичних осіб, індивідуальних підприємців, самозайнятих осіб, суб'єктів, які перебувають на спрощеній системі оподаткування в межах єдиного податку, малий і середній бізнес, великі платники податків.

За умови, якщо у фізичних осіб можуть виникнути проблеми взаємодії у цифровому середовищі в зв'язку з відсутністю навичок роботи з цифровими технологіями або через відсутність необхідної інфраструктури, то у суб'єктів бізнесу основні причини можуть бути пов'язані з налагодженням комунікацій з іншими контрагентами або ж з витратами щодо їх запровадження.

Щодо моделі, яку ми розглядаємо, то в ній основним базовим елементом є цифрова платформа, призначена задля залучення нових ідей від платників податків як з метою подальшої розробки, так і задля отримання зворотного зв'язку, в межах якої вони можуть висвітлити свою думку з приводу різноманітних недоліків податкової системи та запропонувати заходи щодо їх усунення. Необхідність даної платформи зумовлена тим, що цифрові технології, які запроваджуються фіскальними органами, були б максимально адаптовані для всіх категорій платників податків.

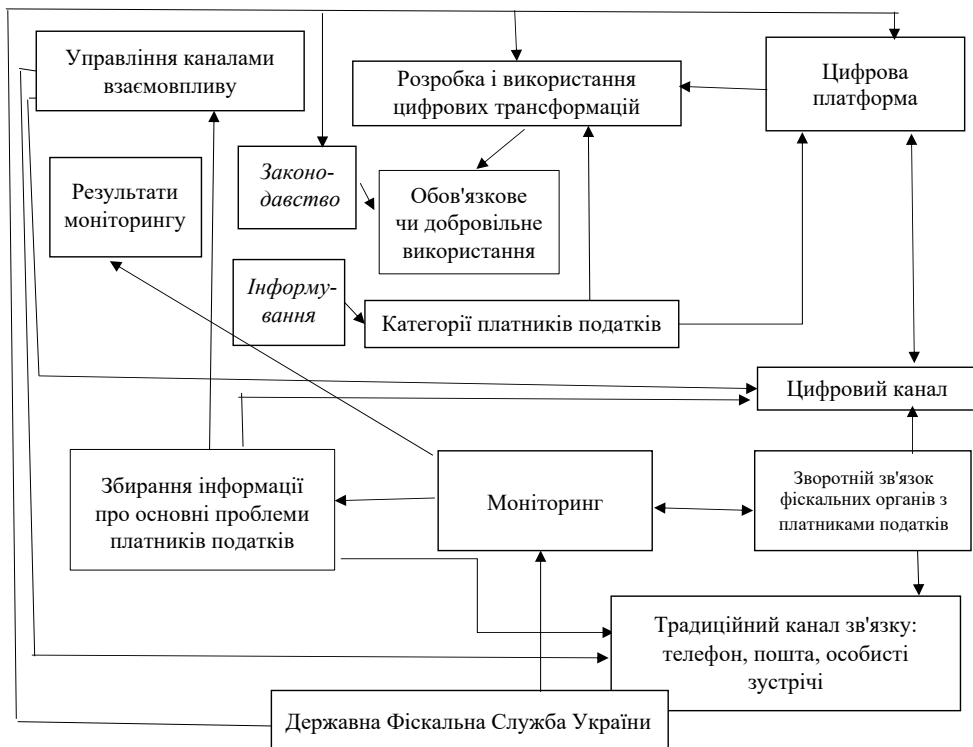

Рис. 3. Модель залучення платників податків у цифрове середовище взаємодії з фіскальними органами

Джерело: розроблено авторами

Цифрова платформа має передбачити загальну участь різних категорій платників податків в розробці, висуванні та обговоренні проєктів. Можливо, доречніше реєстрацію передбачити для широкого кола осіб, тобто необов'язковою є для платників податків України, з подальшою можливістю висування проєктів і обговорення ідей, які вже існують. Фіскальні органи в межах платформи також повинні мати можливість формувати порядок обговорення. Необхідність в цьому обумовлена деякими важливими моментами.

По-перше, фіскальні органи володіють більшими обсягами інформації про потенційно нові напрямки розвитку фіскального адміністрування, в тому числі з використанням цифрових технологій. В зв'язку з цим вони можуть запропонувати платникам податків для обговорення і, можливо, для подальшого доопрацювання цікаві рішення, які значно спрощують взаємодію.

По-друге, в окремих випадках запроваджені Державною Фіскальною Службою України цифрові технології є обов'язковими для використання платниками податків. Тут слід згадати сервіси подачі податкових декларацій і бухгалтерської фінансової звітності через операторів електронного документообороту, а також будь-які інші технології, які є обов'язковими для виконання податкових зобов'язань платниками податків. Існування платформи для отримання ідей від платників податків має бути закріплене в Податковому Кодексі України аналогічно з цифровими сервісами: «Єдиний реєстр податкових накладних», «Особистий кабінет платника податків» [25]. В цьому випадку до Податкового Кодексу України та інші нормативно-правові акти слід внести

необхідні зміни, які пов'язані з порядком взаємодії фіскальних органів і платників податків. Також можливим є варіант впровадження в законодавство цифрової платформи у формі експерименту, аналогічному таким раніше запроваджуваним експериментам з доволі позитивними результатами, як: «Фіксований сільськогосподарський податок», «Спеціальний патент», «Єдиний податок». Однак у випадку з запропонованою платформою експеримент можна відразу запроваджувати по відношенню до всіх категорій платників і на всій території України.

Висновки. Отже, можна зробити висновок про те, що впровадження та розвиток цифровізації у сфері фіскального менеджменту доволі позитивно впливатиме на його ефективність в цілому та дозволить поступово відмовитися від проведення безпосередніх податкових перевірок на підприємстві. Одночасно це призведе до створення стимулів у платників податків до добровільної сплати ними всіх належних до сплати податкових зобов'язань. Окрім цього, цифровізація невілює податковою складовою, як конкурентною перевагою на ринку, що призводить до більш сприятливих умов розвитку та здійснення підприємницької діяльності.

Список використаних джерел:

1. Іванов Ю.Б., Бережна Ю.В. Налоговая безопасность сущность и условия обеспечения. *Економика развития*. 2010. № 2–54. С. 9–11.
2. Андрущенко В.Л., Мельник В.М. Податкові важелі та стимули розвитку господарських систем (теоретичні засади та практика використання). Ірпінь : *Національний університет державної податкової служби України*. 2006.
3. Гавриленко Н.В. Податкова система : навч. Посіб. Львів : Новий Світ-2000, 2007. 328 с.
4. Гавриленко Н.В., Грищенко О.В., Козіцька Н.О. Застосування податкових пріоритетів в управлінському обліку. *Економічний простір*. 2021. № 168. С. 125–131. URL: <https://cutt.ly/cPbQAfu>.
5. Гавриленко Н. Актуалізація податкового потенціалу великих платників податків. *Економика та суспільство*. 2021. № 30. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-37>.
6. Дубовик О., Гавриленко Н. Доцільність стимулювання малого та середнього бізнесу. *Економика. Фінанси. Право*. 2013. № 1. С. 15–17.
7. Enss P. Tax Competition and Equalization with Asymmetric Regions. URL: <http://libra.msra.cn/Publication/5646995/tax-competition-and-equalization-withasymmetric-regions>.
8. Nestorenko T. Digitalization and information society. Selected issues. Series of monographs Faculty of Architecture. *Civil Engineering and Applied Arts University of Technology*, Katowice Monograph. 2022. P. 53.
9. Ostenda A., Nestorenko T. and Zhihir A. (2018) What do students think of the education curriculum? Case of Katowice School of Technology. *International Relations 2018: Current issues of world economy and politics*. University of Economics in Bratislava, Faculty of International Relations. Conference proceedings, 19th International Scientific Conference, Smolenice Castle, 29th–30th, November 2018. P. 582-589. URL: <https://cutt.ly/mYcDFC>.
10. Nestorenko, T. [et al.]: Entrepreneurship and universities: a place of academic business incubators. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2022, 7(1), 63–71. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-1-7>.
11. Гришина Л., Гавриленко Н., Гришина Н. Оцінка податкової ефективності програм підтримки малого і середнього бізнесу. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2014. Вип. 25. С. 193–198.
12. Гришина Л.О., Гавриленко Н. В. Інноваційні підходи до розвитку регіону в умовах інтеграційних процесів. *Збірник наукових праць Національного університету кораблебудування*. 1 (2014): 126–131.
13. Гавриленко Н.В., Грищенко О.В., Козіцька Н.О. Основні проблеми функціонування системи збалансованих показників у стратегічному контролінгу. *Економика. Фінанси. Право. Київ* : ТОВ "Міжнародний бізнес центр", 2020. № 5. С. 13–20. URL: <http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4691>.
14. Гавриленко Н.В., Грищенко О.В., Козіцька Н.О. Застосування методичних аспектів управлінського обліку на підприємствах одиничного та дрібносерійного виробництва. *Еко-*

номічні науки : вісн. ДНДІСЕ. 2021. № 1 (03). С. 109–115. URL: <http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4686>.

15. Гавриленко Н.В., Грищенко О.В., Козицька Н.О. Оцінка результативності управлінського обліку, аналізу та контролю витрат. *Accounting, analysis and audit activities of the enterprises: problems, trends, prospects*. 2016. С. 18–27.

16. Havrylenko N., Hryshchenko O., Kozitska N. Вплив цифрових трансформацій на зміст фіскального адміністрування. *Economy and Society*. 2022. № 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1568>.

17. Гавриленко Н., Козицька Н. Аналітичне забезпечення цифрових трансформацій. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-38>.

18. Електронні послуги від ДПС – зручний спосіб взаємодії. URL: <https://dp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-539531.html>.

19. Великі платники податків: є особливості. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/DG140022>.

20. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2020 році. URL: <http://donetskstat.gov.ua/statinform1/ekonomichna-statystyka/ekonomichna-diialnist/diialnist-pidpriemstv/kilkist-pidpriumstv-za-yikh-rozmiramy-za-vydamy-ekonomichnoyi-diyalnosti/>.

21. Для чого потрібні онлайн-каси? URL: <https://crosspay.net/dlya-chogo-potribni-onlajn-kasi/>.

22. Закон України «Про застосування ППО у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» (1995). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-вр#Text>.

23. Державна податкова Служба України. URL: https://www.youtube.com/channel/UCvdcv-7iVw7IGL0uFa_6Uaw.

24. Державна податкова служба. Фізичним особам. URL: <https://tax.gov.ua/fizichnim-osobam/>.

25. Податковий Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

References:

1. Ivanov Yu.B., Berezhna Yu.V. (2010) Nalogovaya bezopasnost': sushchnost' i usloviya obespecheniya [Tax security: essence and conditions of security]. *Development economics*, vol. 2–54, pp. 9–11. (in Ukrainian)

2. Andrushchenko V.L., Melnyk V.M. (2006) Podatkovi vazheli ta stymuly rozvytku hospodarskykh system (teoretychni zasady ta praktyka vykorystannia [Tax levers and incentives for the development of economic systems (theoretical principles and practice of use)]. National University of the State Tax Service of Ukraine. (in Ukrainian)

3. Havrylenko N. (2007) Podatkova systema: navch. posib [Tax system: textbook]. Lviv: Novyi Svit-2000, 283 p. (in Ukrainian)

4. Havrylenko N., Hryshchenko O., Kozitska N. (2021) Zastosuvannya podatkovih prioritativ v upravlinskomu obliku. [Application of tax priorities in management accounting]. *Economic space*, vol. 168, pp. 125–131. Available at: <https://cutt.ly/cPbQAfu>. (in Ukrainian)

5. Havrylenko N. (2021) Aktualizaciya podatkovogo potencialu velikih platnikov podatkiv [Updating the tax potencial of large taxpayers]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. (30). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-37>. (in Ukrainian)

6. Dubovyk O., Havrylenko N. (2013) Dotsilnist stymuliuвання maloho ta serednoho biznesu [Expediency of stimulating small and medium business]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, vol. 1. pp. 15–17. (in Ukrainian)

7. Enss, P. Tax Competition and Equalization with Asymmetric Regions. Available at: <http://libra.msra.cn/Publication/5646995/tax-competition-and-equalization-withasymmetric-regions>.

8. Nestorenko T. (2022). Digitalization and information society. Selected issues. Series of monographs Faculty of Architecture. *Civil Engineering and Applied Arts University of Technology*, Katowice Monograph, p. 53.

9. Ostenda A., Nestorenko T., Zhihir A. (2018) What do students think of the education curriculum? Case of Katowice School of Technology. *International Relations 2018: Current issues of world economy and politics*. University of Economics in Bratislava, Faculty of International Relations. Conference proceedings, 19th International Scientific Conference, Smolenice Castle, 29th–30th, November 2018. pp. 582–589. Available at: <https://cutt.ly/mYcCDFC>.

10. Nestorenko T. (2022) Entrepreneurship and universities: a place of academic business incubators. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, vol. 7(1), pp. 63–71. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-1-7>.

11. Hryshyna, L., Havrylenko, N., Hryshyna, N. (2014), Otsinka podatkovoi efektyvnosti proqram pidtrymky maloho i serednoho biznesu [Evaluation of tax efficiency of small and medium business support programs]. *Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, vol. 25, pp. 193–198. (in Ukrainian)

12. Hryshyna L.O., Havrylenko N.V (2014) Innovatsiini pidkhody do rozvytku rehionu v umovakh intehtratsiinykh protsesiv. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu korablebuduvannia*, no. 1, pp. 126–131. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpuuk_2014_1_23. (in Ukrainian)

13. Havrylenko N., Hryshchenko O., Kozitska N. (2020) Osnovni problemy funktsionuvannia systemy zbalansovanykh pokaznykiv u stratehichnomu kontrolinhu [The main problems of functioning of the system of balanced indicators in strategic controlling]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, no. 5, pp. 13–20. Available at: <http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4691>. (in Ukrainian)

14. Havrylenko N., Hryshchenko O., Kozitska N. (2021) Zastosuvannia metodychnykh aspektiv upravlinskoho obliku na pidpriemstvakh odynychnoho ta dribnoseriinoho vyrobnytstv.[Application of methodological aspects of management accounting at enterprises of single and small-scale productions]. *Ekonomichni nauky: visn. DNDISE*, no 1(03), pp. 109–115. Available at: <http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4686>. (in Ukrainian)

15. Havrylenko N.V., Hryshchenko O.V., Kozitska N.O. (2016) Otsinka rezultatyvnosti upravlinskoho obliku, analizu ta kontroliu vytrat. *Accounting, analysis and audit activities of the enterprises: problems, trends, prospects: collective monograph. SAUL Publishing Ltd, Dublin, Ireland*, pp. 18–27.

16. Havrylenko N., Hryshchenko O., Kozitska N. (2022) Vplyv tsyfrovyykh transformatsii na zmist fiskalnoho administruvannia [The influence of digital transformations on the content of fiscal administration.] *Economy and Society*, no. 41. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1568>. (in Ukrainian)

17. Havrylenko N.V, Kozitska N.O. (2022) Analytical support of digital transformations. [Analytical support of digital transformations]. *Analitichne zabezpechennia tsyfrovyykh transformatsii*, vol. (38). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-38>.

18. Elektronni posluhy vid DPS – zruchnyi sposib vzaiemodii [Electronic services from DPS are a convenient way of interaction]. Available at: <https://dp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-539531.html>.

19. Velyki platnyky podatkov: ye osoblyvosti [Large taxpayers: there are peculiarities]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/DG140022>.

20. Kilkist diiuchykh pidpriemstv za vydamy ekonomichnoi diialnosti z rozpodilom na velyki, seredni, mali ta mikropidpriemstva u 2020 rotsi [The number of operating enterprises by type of economic activity with a breakdown into large, medium, small and micro enterprises in 2020]. Available at: <http://donetskstat.gov.ua/statinform1/ekonomichna-statystyka/ekonomichna-diialnist/diialnist-pidpriemstv/kilkist-pidpriemstv-za-yikh-rozmiry-za-vydamy-ekonomichnoyi-diyalnosti>.

21. Dlia choho potribni onlain-kasy? [Why do you need online cash registers?]. URL: <https://crosspay.net/dlya-chogo-potribni-onlain-kasi>.

22. Zakon Ukrainy «Pro zastosuvannia RRO u sferi torhivli, hromadskoho kharchuvannia ta posluh» [The Law of Ukraine "On the Application of PRO in the Sphere of Trade, Catering and Services"]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-pp#Text>.

23. Derzhavna podatkova Sluzhba Ukrainy [State Tax Service of Ukraine]. Available at: https://www.youtube.com/channel/UCvdcv-7iVw7IGL0uFa_6Uaw.

24. Derzhavna podatkova sluzhba. Fizychnym osobam [State Tax Service. To natural persons]. Available at: <https://tax.gov.ua/fizichnim-osobam>.

25. Podatkovyi Kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.